Sigtuna Myntnytt
Årgång 40 · Jan 2026
nr 1

Den lydiska myntstandarden

Falskmyntningen på Hjelm
Året då peruken flög av
Världens vackraste mynt 2025
Afrikanska sedelnyheter

I varje nummer

- Ordföranden har ordet
- Numismatiska nyheter
- Medlemsauktion
- Myntquiz

↑ Månadens omslagsmynt
Guldstater och silversiglos, från ca 560-546 f.kr. Lydien, under kung Krösus, ca 17 mm långa.

Sigtuna Myntklubb

Styrelse

Ordförande & Ansvarig utgivare	Per-Göran Carlsson	0737 - 14 95 07 pgc21@hotmail.com
Sekreterare	Per Johansson	0705 - 60 27 10 perjohansson123@telia.com
Kassör	Yvonne Hörnstedt	0738 - 17 05 47 yvonne.hornstedt@gmail.com
Kassör & klubbmästare	Spyros Koukouzikis	0769 - 37 67 51
Redaktör & webbansvarig	Tomas Ahrne	0722 - 00 33 02 tomas@sigtuna.myntklubb.se
Styrelseledamot	Kent Forss	0702 - 31 14 14
Suppleanter	Nils Thofelt Peter Hlawatsch	0722 - 22 58 85 0708 - 76 84 01

Övriga funktionärer

Auktionsansvarig	Per-Göran Carlsson	0737 - 14 95 07 pgc21@hotmail.com
Auktionsassistenter	Klas Johnsson P-H Iggström Anders Tullberg	0706 - 10 10 73 0709 - 94 64 08 0729 - 31 73 17
Auktionsresurs	Mats Hellman	0730 - 24 64 99
Valberedning	Mats Hellman Rolf Sirén	0730 - 24 64 99

sigtuna.myntklubb.se

Org. nr: 814800-6284 · Postadress: c/o Hörnstedt, Norrbackavägen 2, 195 45 Märsta

Myntet i vår logotyp är präglat i Sigtuna för Olof Skötkonung (Ref: SMH 50).

Vi reserverar oss för skriv- och faktafel.

Bok & Tryck AB, Bollnäs Svanenmärkt trycksak, 3041 1011

Ordföranden har ordet

Välkomna till den numismatiska säsongen Anno 2026! Klubben står på stadiga ben rustad att samla och biträda sina över 170 medlemmar med allsköns möjligheter, auktionsutbud, trevliga programpunkter och spännande nyheter från omvärlden! Inte minst är klubbens månatliga träffar populära mötesplatser för entusiaster och möjligheterna att samla, lära, veta!

Tomas Ahrne och Gabriel Danielsson har dragit huvudlasset att påbörja uppsnyggningen av klubbens numismatiska bibliotek, gallra dubbletter och inventera senaste aktuella upplagorna av världskatalogerna för mynt och sedlar. Klubben ska ta sig råd att anskaffa det modernaste i den vägen som en service till våra medlemmar. Välkomna att önska och framföra till Tomas och Gabriel specifika kataloger och faktaböcker som ni tycker saknas och är användbara, så överväger styrelsen anskaffning efterhand. Litteraturdubbletter och överflödiga auktionskataloger kommer klubben dels att frikostigt erbjuda kommande lotterivinsternas bord, dels organisera ett särskilt “gåvobord” på vår Myntmässa lördag 24 januari där mässbesökarna gärna får plocka en trave inspirerande lektyr. Vi tillhandahåller en bärkasse och hoppas särskilt att den besökande allmänheten och nyfikna potentiella medlemmar finner detta lockande!

Vårt utökade och moderniserade bibliotek har rikhaltiga hyllmetrar med nyttokataloger och referensböcker som för den vetgirige ger svar på det mesta i numismatiskt hänseende. Att lära sig använda och dra nytta av faktaböcker och kataloger vitaliserar samlandet oerhört. Denna medlemsförmån kan ni nyttja på plats i lokalen. Faktum är - sanna mina ord - att de tryckta källorna och bläddrandet i dessa överraskande ofta ger den där extra insikten om “vad finns bredvid” till skillnad från de digitala källorna som bara serverar “exakt som du ställer frågan eller väljer sökbegrepp”! Inte minst auktionskataloger är en fantastisk inspirationskälla till spontana upptäckter, insikter och bredvid-information som du inte visste att du kunde vara intresserad av förrän du faktiskt “ramlar på det”! Tomas, Gabriel och undertecknad kan hjälpa dig hitta rätt i “bokdjungeln” - fråga oss!

Med denna auktion går det egentliga startskottet för den aviserade “världsmyntsamlingen” som Sigtuna och Stockholms myntklubbar månatligen under åtminstone 2026 broderligt fördelar 50/50 mellan sig. Det är inga singulära dyrbarheter som kommer fram men mängden är stor och bredden likaså, samt att kvaliteten är genomgående trevlig. Samlarnas erfarenheter kommer säkert att upptäcka ovanligheterna. Intressant nog kan man också säga att de mynt som man på 1950-70-talen uppfattade som “billiga och massvara” och delvis fortfarande är det, dock har fått sin egen efterfrågan - i omvärlden inte minst. Hela Östblocket, Asien, Afrika, Syd- och Mellanamerika är numera stora “slukare” av sådana samlarmynt. Huvuddrivkraften är att de fortfarande är överkomliga för folk med vanlig hushållsekonomi, precis som vi i mitten på 1900-talet växte upp och upplevde lärospånen via den svenska växelmyntjakten! Våra klubbauktioner kommer att vara intressanta “jaktmarker” för att vitalisera dina samlingar och hitta nya favoriter! Var inte blyg, vi bjuder ut, du bjuder över - det främjar resultaten till våra inlämnare och dina bjudande insatser gynnar klubbkassan!

Välkomna hälsar Per-Göran Carlsson, ordförande med styrelsen

Numismatiska nyheter

Ett gemytligt julfirande i klubblokalen

Onsdagen den 10 december bjöds det på landgång, glögg, fika och mycket trevligt samkväm i föreningens egen lokal. Klubben gästades av mynthandlare och författare Roberto Delzanno, som kåserade om falskmyntning och möjligheterna med AI. Han ställde även den mångfacetterade frågan “Vem kan man lita på”, varefter han förärades klubbens jubileumsbok.

Bosse Gunnarsson förärades klubbens förgyllda nål för 10 års medlemskap, utdelad av ordförande Per-Göran. Det bjöds även på en julklappsgåvoauktion, inklusive ett nydonerat exemplar av Roberto Delzannos *Norges Myntbok* – varefter kvällens medlems-auktion avhölls.

Har du Jubileumsboken?

År 2021 firade Sigtuna Myntklubb 50 år som förening, och det firade vi genom att ge ut en jubileumsbok för åren 1971-2021.

Hela 267 sidor med historisk information om klubben och matnyttiga artiklar och texter av och om samlare i klubben och andra spännande numismatiska artiklar om bland annat kungen, myntverket och mynttillverkning.

Priset för medlemmar är endast 100 kr. Eventuell frakt tillkommer med självkostnad ca 150 kr. Beställ via pgc21@hotmail.com

Förnya ditt medlemskap för 2026

Oförändrad medlemsavgift **200 kr**
(inkl digital medlemstidning)
Betala till:

Swish: 1236 477 418
Plusgiro: 44 72 59-3

Önskas tryckt papperstidning inkl. porto, nr 1-10 2026, tillkommer 200:-.

Ange förnamn och efternamn som meddelande.

Sigtuna Myntklubb presenterar:

Sigtuna Myntmässa

Lördag 24 januari kl 10.00-15.00

Efter jul och nyår är det dags för en annan fin tradition – Sigtuna Myntklubbs årliga myntmässa. Botanisera i ett stort utbud av spännande mynt, sedlar, medaljer, polletter, litteratur och andra numismatiska objekt från hela världen. Ta en fika och umgås med likasinnade under en inspirerande dag i numismatikens tecken.

Till arrangörsklubbens förmån hålls ett stort lotteri med 200 lotter á 20 kr. Vinstdragning sker kl 12.00 och vinnarna får i turordning valfritt välja från totalt tolv vinster. **Årets nyhet för myntintresserade:** fyll en påse, gratis, med stora kataloger och myntböcker från vårt inspirerande bokbord!

Plats: Kunskapens Hus, Vikingavägen 2, Märsta.
Entré: 50 kr (kontant eller swish)
Fika/matpolett: 100 kr för "allt du kan äta på plats" av kaffe/te, alkoholfria burkdrycker, smörgåsar, korv med bröd (i rimlig kvantitet).

28 utställare med totalt över 50 bord

ABAXA
Antikvariat Werner Stensgård
Bror Hellman
Bjarne Klykken
Coins.ee

Daniel Craciun
Hamrin & Svahn Mynt
Harry Elgbacka
Hasse Åhlin

Håkan Johansson
Jacek Niedzwiedzki
Joakim Frostne
Johan Sundin
Klas Boman
Mats Hamp

Mitqal Coins
Myntauktioner i Sverige
Norrorts Frimärksförening
Numis

PECUNIA
Roberto Delzanno Mynthandel
Schulman Scandinavia
Sigtuna Myntklubb
Sven-Olof Johansson
Svenska Numismatiska Föreningen (SNF)

Svenska Pollettföreningen
Tony Kamil
Ulf Ulveback

Radannonser för medlemmar

Köpes: Stjärnmärkta svenska sedlar (5, 10, 50, 100 och 500 kr).
/Peter Hlawatsch, 0708 - 76 84 01, peter.samlare@gmail.com

Köpes: För inbindning söker jag äldre nummer av SIGTUNA MYNTNYTT. För kompletta årgångar t.o.m. 2004 betalar jag gärna 100 kr per årgång.
/Kjell Holmberg, 072-326 54 25, s_gorgon@hotmail.com

Krösus från Lydien

- en numismatisk vägdelare

Skribent: Tomas Ahrne · Källa/Foto: Sixbid, Wikipedia, CNG

Bland de första "riktiga" mynten i historien, lyser Krösusmynten (kroiseider) starkt med motivet av ett lejon (kan tolkas som den kungliga Mermnad-dynastin) i fred med en tjur (den grekiske guden Zeus, som här kan representera de angränsande grekiska stadsstaterna). Mynten präglades i det forntida riket Lydien (ca 560–546 f.Kr.), i dagens Turkiet.

Kung Krösus är berömd i historien för sin enorma rikedom (källan till "rik som Krösus"), men även för att han utvecklade myntpräglingen från att använda den naturliga men ojämna legeringen av guld och silver kallad elektrum, till att separera metallerna och istället prägla standardiserade guldmynt (stater) och silvermynt (siglos) med fast renhet och vikt. En guldstater motsvarade 10 siglos. De första typerna var ca 16-20 mm långa och vägde ca 8,1 g (stater) och 5,4 gram (siglos). De kompletterades sedan med mynt med många olika vikter och storlekar.

Färgstarkt och sportrelaterat - afrikanska sedelnyheter

Skribent: Tomas Ahrne · Källa/foto: Numismatic News

Papua Nya Guinea firade 50 år tidigare i år, med en ny 50 kina-sedel. Den pryds av en glänsande jubileumslogga och landets nationalfågel – Raggiparadisfågeln – framför landets parlament.

Botswana har lanserat en ny design på 50 pula-sedeln till sitt 50-årsjubileum i september 2025. Den hyllar sprintstjärnan Letsile Tebogo och det silvermedaljvinnande 4×400-laget från OS i Paris.

Brunei förbereder sig på en hel serie nya sedlar som kommer i början av 2026. De liknar de nuvarande, men får uppdaterade säkerhetsdetaljer och den tidigare ringgit-valutan ändras till den nya officiella valutan, Brunei-dollar.

50
Banka ya Botswana
50 Pula
Letsile Tebogo
2024 Men's 200 metres Gold Olympian
Letsile Tebogo
Anthony Pesela
Busang Collen Kebinatshipi
Bayapo Ndori
2024 Men's 4 x 400 metres Relay Silver Olympians
BANK OF BOTSWANA
1975-2025
50
years of central banking
This note is legal tender for
Fifty Pula
MINISTER OF FINANCE
GOVERNOR
AA00000000
NEGARA BRUNEI DARUSSALAM
WANG INI SAH DIPERLAKUKAN DENGAN NILAI
SATU DOLAR BRUNEI
B$ 1
SULTAN
BANDAR SERI BEGAWAN
2024
B$ 1 ONE BRUNEI DOLLAR
ساتو دولر بروني

Året då peruken flög av!

Skribent: Tomas Ahrne · Källa/foto: Ekonomiska Museet, SNT 2006/1 · Foto: Ucoin

År 1707 präglades två versioner av 1 riksdaler, mellan vilka Karl XII bytte frisyr. Han övergick från att avbildas i den tidigare moderiktiga allongeperuken (en peruk med långa lockar) till att visas i sitt naturliga hår, klippt i en kortare, mer fältmässig stil.

Kungen slutade bära peruk redan vid krigsutbrottet för det stora nordiska kriget år 1700. Han ville leva under samma enkla förhållanden som sina soldater och delta aktivt i krigets främsta front. Som en erkänd och framstående krigarkonung föredrog han den svenska officerens enkla mundering framför modet vid de europeiska hoven.

Trots detta fanns peruken fanns kvar på mynt fram till 1707, av tradition, eftersom europeiska adelsmän förväntades bära peruk för att upprätthålla sin status och värdighet på offentliga porträtt. På grund av frånsidans tidiga stampskada och att åtsidans porträtt felaktigt graverats spegelvänt, skapade man samma år nya stampar där kungen hade sitt “eget hår”.

Det var välkänt att kungen inte följde tidens mode, och när han 1714 reste från det Osmanska riket till Stralsund, förklädde han sig genom att tillfälligt iklä sig peruk.

Årets mynt 2025

Skribent: Tomas Ahrne · Källa/foto: Numismatic News

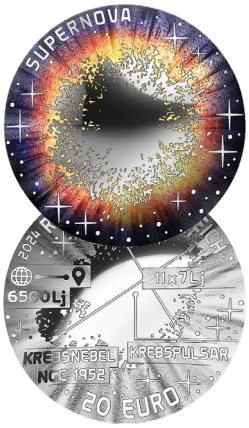

Av omkring 7.000 mynt utgivna under 2024 (både reguljära mynt och specialutgåvor) nominerades nästan 550 mynt från hela världen till Coin of the Year (COTY). En expertkommitté valde därefter ut 100 mynt från 38 länder som tävlade i tio kategorier. Med en knapp marginal gick den slutliga omröstningen för Årets mynt till Österrikes silvermynt på 20 euro, ”Supernova”, som även vann kategorin Mest konstnärliga mynt. Här kan du njuta av några av vinnarmynten och andra bidrag.

Falskmyntningen på Hjelm

- ett rike i skuggan av lagen!

En liten ö i Kattegatt blev under några år före sekelskiftet 1300 centrum för ett av Nordens mest uppseendeväckande myntpolitiska experiment. På ön Hjelm utanför Jyllands östkust präglades falska danska mynt, sannolikt med stöd av fienden Norge. Ett spännande kapitel i mynthistorien som fortfarande väcker frågor.

Skribent: Tomas Ahrne · Källa/foto: Wikipedia, moesgaardmuseum.dk

Det politiska läget i Danmark i slutet av 1200-talet präglades av djup instabilitet. Kungamakten var hårt ansatt, både ekonomiskt och politiskt, och relationen mellan kungen och högadeln präglades av misstro och öppna konflikter. Efter mordet på kung Erik Klipping 1286 blev en grupp högt uppsatta stormän dömda som fredlösa (med ifrågasatta bevis), däribland marsken Stig Andersen Hvide. De dömda fråntogs sina gods och rättigheter.

Ön Hjelm blev gruppens tillflyktsort, och förvandlades snart till någonting mycket mer. Man befäste ön med tre borgar, anlade hamnanläggningar och Hjelm blev i praktiken ett självständigt maktcentrum. Härifrån bedrevs sjöröveri längs den danska kusten, diplomatiska kontakter och en omfattande falskmyntning.

De mynt som kopplas till Hjelm imiterar i huvudsak samtida danska penningar, både till typ och ikonografi. Skillnaderna ligger främst i myntens metallhalt. De falska mynten innehöll mycket lite eller inget silver alls, ibland försedda med ett väldigt tunt lager av silver. Eftersom de officiellt utgivna mynten hade låg silverhalt, gick de falska mynten "under radarn". Mynten var ca 18 mm i diameter och vägde ca 1 g. Stora mängder falska mynt framställdes av personer med myntteknisk kunskap i flera myntverkstäder på ön.

Arkeologiska undersökningar på Hjelm har gett ett materiellt stöd åt den historiska berättelsen. Myntfynd, fragment av myntämnen och spår av metallhantering har dokumenterats i anslutning till de befästa delarna av ön. Även om inget fullt utvecklat myntverkstadskomplex har identifierats, har man hittat en myntstamp och metall i olika bearbetningsfaser för att bli till färdiga mynt.

Flera av de misstänkta Hjelm-mynten har hittats på fastlandet runt Kattegatt, vilket antyder att de faktiskt cirkulerade i det ekonomiska vardagslivet. Falskmyntningen gav dessutom ekonomiska möjligheter att betala soldater, investera i öns underhåll, och kan samtidigt tolkas som ett norskt försök att undergräva den danska ekonomin.

Hjelms betydelse blev dock kortvarig. Efter några år minskade stödet från utlandet, och den danska kronan lyckades successivt återta kontrollen. Marsk Stig dog omkring 1293, och myntningen och piratverksamheten upphörde troligen 1295. Ön återtogs av den danske kungen Erik Menved 1306.

Det mest fascinerande med Hjelm är kanske inte själva falskmyntningen, utan dess sammanhang. Här finns ett sällsynt tydligt exempel på hur falskmyntning kan användas som politiskt verktyg mot en stat. I nordisk mynthistoria är detta ett undantag, och just därför är Hjelm-historien värd fortsatt uppmärksamhet.

Unikt samarbete på Gotland

Skribent: Tomas Ahrne · Källa/foto: Gotlands museum

Gotlands Museum har under våren för första gången genomfört ett gemensamt fältprojekt tillsammans med Sveriges Metallsökarförening och arkeologer från museet, med tillstånd från Länsstyrelsen. I Väte, på de historiskt välkända Tunegårdarna, gjorde ett tiotal engagerade metallsökare tillsammans med arkeologerna fler än 200 fynd, där många objekt kan kopplas till vikingatida och medeltida myntcirkulation.

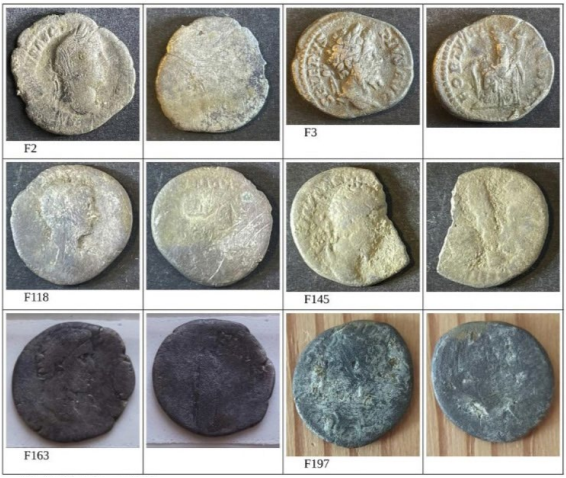

Projektet skedde med ideella krafter ledda av professionella arkeologer för att kartlägga platsen inför eventuella utgrävningar.

Genom en systematisk kartläggning kan man få en ökad förståelse om hur mynt, metallföremål och andra lämningar spridits i landskapet.

Bland alla föremål av olika slag, hittade man sex romerska silvermynt (präglade ca 80–210 e.Kr, troligen ankomna Gotland efter år 450), nio vikingatida dirhamklipp (präglade på 800/900-talen) och ett gotländskt hvid-silvermynt slaget i Visby ca 1500–1520.

Resultatet av undersökningen visar att Tune har varit ett aktivt område ända sedan järnåldern, men även att det inte är ett nytt maktcentrum (likt Uppåkra eller Gudme) såsom tidigare har diskuterats.

Läs mer och se fler av fynden i den arkeologiska rapporten, via QR-koden ovan.

Saknar du auktionslistan?

Från och med detta nummer prövar vi att skicka auktionslista + föregående auktionsresultat på e-post till våra medlemmar, vi välkomnar gärna din återkoppling. Detta för att kunna ha mer redaktionellt material och bilder i tidningen. Vid auktion tillhandahålls listor för dig som inte kan skriva ut själv.

Myntquiz

Svaren hittar du längst ner på sidan. Mycket nöje :)

1. Vilken av dessa orter är inte säkert belagd som svensk myntort?

a) Skara b) Skänninge c) Södertälje

2. Vilket ord saknas i Karl XIII:s valspråk här?

Folkets ___ min högsta lag

a) vilja b) väl c) önskan

3. Från 1500-talet fram till 1800-talet upphörde användningen av något betydande i den kinesiska ekonomin, vad?

a) Sedlar b) Utländska mynt c) Mynt utan hål

4. Vilket år präglades de så kallade "Blodsklippingarna"?

a) 1564 b) 1568 c) 1572

5. Vilket år anses (officiellt) de av Sverige förfalskade 5 kopek-mynten med angivna årtal 1764, 1778 eller 1787 vara präglade?

a) 1786 b) 1788 c) 1790

Rätt svar: 1c, 2b, 3a, 4b, 5b

Välkommen till
Sigtuna Myntklubb

Vi är ca 170 medlemmar som samlar mynt, sedlar, medaljer, polletter och andra numismatiska objekt från hela världen.

På våra regelbundna medlemsmöten erbjuder vi kortare föredrag av medlemmar eller inbjudna kåsörer, intressanta medlemsauktioner, fika till självkostnadspris och ett spännande lotteri. Du kan även delta på våra gemensamma resor och ta del av vårt välfyllda bibliotek.

Vi anordnar även en årlig myntmässa som är öppen både för medlemmar och allmänhet.

Medlemskap &
digital tidning 200 kr

123-647 74 18

Bli medlem

För endast 200 kr per kalenderår blir du medlem och får vår digitala medlemstidning som ges ut med tio nummer per år. (För tryckt tidning tillkommer 200 kr.) Fyll i medlemsansökan på vår hemsida, eller maila till: pgc21@hotmail.com

Plusgiro: 44 72 59-3 Swish: 123 647 74 18

Om du funderar på att bli medlem får du gärna delta som gäst på ett av våra klubbträffar innan du bestämmer dig, i vår rymliga klubblokal på Nyborgsvägen 8 i Rosersberg.

Medlemskap &
tryckt tidning 400 kr

123-647 74 18

Kommande medlemsmöten

2026: 11 feb · 11 mar · 8 apr · 13 maj · 10 jun
9 sep · 14 okt · 11 nov · 9 dec

17.30 Styrelsemöte 18.00 Lokalen öppnas 19.00 Medlemsmöte

sigtuna.myntklubb.se